

¹ amba age si aibici jihe ² bi coohiyan* wang ging[†] ci jihe ³ te absi genembi ⁴ bi gemun hecen i baru genembi ⁵ si atanggi wang ging ci juraka ⁶ bi ere biyai ice de juraka ⁷ si ere biyai ice de jurafi ⁸ te hontohon biya hamika bime ainu teni ubade isinjiha ⁹ emu gucu tutafi jime ofi ¹⁰ bi elhešeme aliyakiyame yabure jakade tuttu jime goidaha ¹¹ tere gucu te amcame isinjimbio akūn ¹² ere uthai tere gucu inu ¹³ sikse teni jihe ¹⁴ si bodoci ere biyai manashūn gemun hecen de isinambio isinarakūn ¹⁵ bi adarame bahafi sambi ¹⁶ abka gosifi beye elhe oci isinambi dere [···]

¹⁷ meni ere coohiyan i gisun oci ¹⁸ damu coohiyan i bade teile baitalambi ¹⁹ i jeo[‡] be duleme nikan i bade jici ²⁰ gubci yooni nikan i gisun ofi ²¹ we ya aika emu gisun fonjime ohode ²² yasa gadahūn i šame jabume muterakū oci ²³ gūwa niyalma membe ai niyalma seme tuwambi ²⁴ si ere nikan i bithe be tacirengge ²⁵ eici sini cihai tacimbio ²⁶ sini ama eniye taci sembio ²⁷ meni ama eniye taci sehe kai ²⁸ sini tacihangge udu aniya oho ²⁹ mini tacihangge hontohon aniya funcehe

* coohiyan = „Coreea” ← mandarină 朝鮮 [tʃʰawsjen].

† wang ging = „Wangging” (oraș) ← mandarină 王京 [waŋkiŋ]; actualul Seoul, Coreea de Sud.

‡ i jeo = „Ijeo” (oraș) ← mandarină 義州 [iʃsəw]; actualul Ŭiju, Coreea de Nord.

Mai jos este dată traducerea sa în limba română:

Wang: ¹ Domnule [lit. frate mai mare], tu de unde ai venit?

Kim: ² Eu am venit din Wangging, din Coreea.

Wang: ³ Acum unde mergi?

Kim: ⁴ Eu merg la palatul imperial [= capitala Chinei].

Wang: ⁵ Când ai plecat din Wangging?

Kim: ⁶ Eu am plecat la începutul acestei luni.

Wang: ⁷ Ai plecat la începutul acestei luni, ⁸ acum a trecut aproape jumătate de lună, de ce ai ajuns abia acum?

Kim: ⁹ Cum un prieten [de-al meu] a rămas în urmă și venea [târziu], ¹⁰ eu mergeam încet ca să [îl] aștept – de aceea venirea [mea] a durat atât de mult.

Wang: ¹¹ Prietenul acela se apropie sau nu?

Kim: ¹² Acesta este chiar acel prieten. ¹³ A venit abia ieri. ¹⁴ Dacă calculezi — vom ajunge la palatul imperial până la sfârșitul lunii, sau nu?

Wang: ¹⁵ Cum aș putea eu ști? ¹⁶ Dacă Cerul are milă [de noi], iar corpurile [noastre] sunt sănătoase, vom ajunge.

Kim: ¹⁷ Cât despre această limbă coreeană a noastră ¹⁸ [este] folosită doar pe pământul coreean; ¹⁹ dacă se trece de Ijeo și se ajunge pe tărâmurile chinezești, ²⁰ totul este doar [în] limba chineză, deci ²¹ când cineva întrebă ceva [lit. un cuvânt] ²² dacă ochii [mei] se holbează în gol și [eu] nu pot răspunde, ²³ ca ce fel de oameni ne vor vedea ceilalți?

Wang: ²⁴ [Deci,] studiul tău de cărți chinezești — ²⁵ ai studiat din propria voință sau ²⁶ [ți-]au zis părinții tăi să studiezi?

Kim: ²⁷ Părinții mei [lit. tatăl și mama noastră] [mi-]au spus să studiez, într-adevăr!

Wang: ²⁸ Câți ani au durat studiile tale?

Kim: ²⁹ Studiile mele au depășit jumătate de an.

Se dau mai multe propoziții în manciuriană din aceeași carte:

30. *afaha alban de kiceme yabufi hergen baharangge udu labdu bicibe baharakūngge inu bi*
31. *aika duleke aniya adali elgiyen bargiyaha bici gemu jeterengge bufi ulebumbihe*
32. *amba age sain menggun be bucina ere menggun umesi juken adarame baitalambi*
33. *be morin be tataha boode ulebume genembi si bithe araha manggi mini tataha boode benju*
34. *bi inu donjici ere aniya ubade usin jeku be asuru bargiyahakū sembi*
35. *bi sinde fulu inu burakū komso inu burakū sunja yan oci uthai tob seme teherere hūda*
36. *booi jasigan tumen yan i aisin salimbi*
37. *coko hūlaha manggi ilifi uthai yabuki*
38. *ere honin de enteke mangga hūda be gaiki seci funiyehe sain honin be udu hūda de uncambi*
39. *gemun hecen i jetere jaka hajio elgiyūn*
40. *gucuse ilicina coko ilanggeri hūlafi abka gereme hamika*
41. *jakūn fun menggun de emu hiyase šanyan bele sunja fun menggun de emu hiyase je bele*
42. *juwe fun menggun de emu ginggin honin yali bumbi sere*
43. *muse tubade dedume yoki aikabade duleme geneci cargi orin ba i sidende niyalma boo akū*
44. *niyengniyeri yacin sijigiyan šanyan ceri dorgi etuku be etumbi*
45. *orho turi gemu bi turi oci sahaliyan turi orho oci jeku orho*
46. *orho turi haji ba oci ilan duin jiha menggun be baitalambi*
47. *sain sirgei araha boro genggiyen bocoi suje boro ninggude aisin dingse hadafi etumbi*
48. *si tere kubun be da bade udu hūda de udafti wang ging de genefi udu hūda de uncambi*
49. *si uttu balai gaire naka bi udu hūdašara niyalma waka ocibe ere suje hūda be gemu sambu*
50. *sini ere geren morin ihan dobori dari jetere orho turi uheri udu jiha baibumbi*
51. *suweni geren šusai dorgi de nikan i niyalma udu coohiyan i niyalma udu*
52. *ubaci gemun hecen de isinarangge amba muru sunja tanggū ba funcembi*
53. *uncara niyalma majige eberembu udara niyalma jai sunja yan be nonggime bu*

Mai jos sunt date traducerile lor în limba română, în ordine aleatorie:

- A. *Printre numeroșii voștri colegi [de clasă], câți sunt chinezi și câți sunt coreeni?*
- B. *Chestiile de mâncare sunt rare sau abundente la palatul imperial?*
- C. *Pentru opt **fen** de argint [se dă] un **dou** de orez alb; pentru cinci **fen** de argint [se dă] un **dou** de mei.*
- D. *Se spune că pentru doi **fen** de argint [ei] dau un **jin** de carne de miel.*
- E. *Hai să mergem acolo să dormim. Dacă depășim [punctul acela], de acolo nu mai sunt oameni sau case pentru 20 de **li**.*
- F. *Mai sunt în jur de cinci sute de **li** până a ajunge la palatul imperial de aici.*
- G. *Câți **qian** se cheltuie în total pentru a hrăni caii și vacile astea numeroase ale tale cu paie și fasole în fiecare noapte?*
- H. *Dacă ești într-un loc unde paiul și fasolea sunt rare, cheltui între trei și patru **qian** de argint.*

- I. *La ce preț cumperi tu bumbacul acela la locul de origine și la ce preț [il] vinzi când mergi la Wangging?*
- J. *Sunt și paie, și fasole — fasolea e fasole neagră, iar paietele sunt paie de recoltă.*
- K. *Hai să ne trezim și să plecăm imediat după ce cântă cocoșul.*
- L. *Dacă am fi avut recoltă abundentă anul trecut, am fi dat la toți ceva de mâncare și [v-am fi] hrănit.*
- M. *Și eu am auzit că anul acesta culturile n-au dat recoltă mare aici.*
- N. *Prieteni, ați putea să vă treziți? Cocoșul a cântat de trei ori, iar cerul aproape s-a luminat.*
- O. *Domnule, ai putea să [imi] dai argint bun? Argintul acesta e foarte plat, cum l-aș putea folosi?*
- P. *O scrisoare de acasă valorează zece mii de liang de aur.*
- Q. *Vânzătorule, scade puțin [prețul]. Cumpărătorule, din nou, adaugă cinci liang [de argint] și dă.*
- R. *Dacă vrei să fii plătit un preț atât de mare pentru oaia aceasta, la ce preț vinzi o oaie cu lână bună?*
- S. *Tu, încetează să încerci să fii plătit după bunul tău plac așa. Chiar dacă eu nu sunt negociator, știu totul despre acest preț de mătase.*
- T. *Nu îți voi da nici mai mult, nici mai puțin. Cinci liang [de argint] este exact prețul corect.*
- U. *Vom merge să hrănim caii la han. După ce ai scris documentul, trimite[-l] la hanul meu.*
- V. *Chiar dacă sunt mulți cei care merg la lucru la servicii prestabilite și primesc posturi [guvernamentale], sunt și cei care nu primesc [un post].*
- W. *Primăvara purtăm haine albastre cu mâneci lungi și lenjerie de tifon alb.*
- X. *Pălării făcute din fire bune și pălării de mătase în culori deschise — prindem broșe de aur deasupra și [le] purtăm.*

(a) Determinați corespondențele corecte.

(b) Se dau câteva propoziții în manciuriană dintr-un manual fictiv de matematică, care conține conversia unităților și operații de bază (+, −, ×). Traduceți în limba română:

54. <i>ilan minggan ninggun tanggū jušuru, juwe ba, ishunde teherebumbi</i>	56. <i>ilan tanggū nadanju duin ginggin de jakūn tanggū dehu juwe ginggin be nonggici, bahara ton udu</i>
55. <i>orin hule i dorgici emu hule ilan moro hiyase be ekiyebuci, juwan jakūn hule uyun hiyase nadan moro hiyase funcembi</i>	57. <i>ninju duin fun be tofohon de kamcime bodoci, uyun yan ninggun jiha be bahambi</i>

(c) Scrieți în scrierea manciuriană:

58. <i>manju hergen</i> ‘scrierea manciuriană’	62. <i>tanggūt tacikū</i> ‘școala tangut’
59. <i>monggo tala</i> ‘stepa mongolă’	63. <i>tiyan ju gurun</i> ‘India’
60. <i>tumen ula</i> ‘râul Tumen’	64. <i>huhu hoton</i> ‘Hohhot’ (oraș)
61. <i>i i niyalma</i> ‘poporul Yi’	65. <i>cicihar hoton</i> ‘Qiqihar’ (oraș)

Partea a II-a (25 de puncte)

Oglinda limbii manciuriene comandată de împărat este un dicționar manciurian monolingv din secolul al XVIII-lea, publicat de împăratul Kangxi din dinastia Qing.

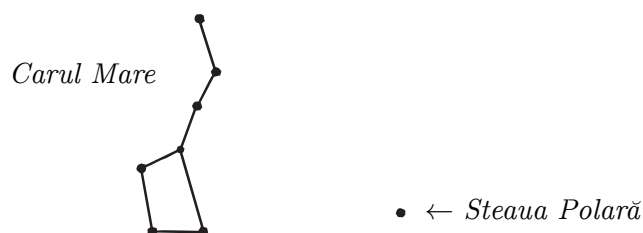
Se dau câteva articole din acest dicționar:

66. **abka** *umesi den tumen jaka be elbehengge be, abka sembi.*
67. **alin** *den amba ningge be, alin sembi.*
68. **amargi** *hadaha usiha bisire ergi be, amargi sembi.*
69. **arašan aga** *erin de acabume agaha aga be, arašan aga sembi.*
70. **bolori** *nadan biya jakūn biya uyun biya tumen jaka bargiyara be, bolori sembi.*
71. **cecike** *yaya ajige gasha be, cecike sembi.*
72. **dosimbi** *bata be gidame julesi genere be, dosimbi sembi.*
73. **edun** *abka na i sukdun selgiyebume dara be, edun sembi.*
74. **elden** *šun biya usiha tuwai genggiyen yasa de fosoro be, elden sembi.*
75. **ergen** *beye i da sukdun be, ergen sembi.*
76. **gasha** *juwe bethe dethe funggala bisirengge be, gasha sembi.*
77. **hūda** *udara uncara jakai salire jiha menggun i ton be, hūda sembi.*
78. **ilha** *yaya orho moo i bongko ci fushume ilakangge be, gemu ilha sembi.*
79. **mergen** *sure dacun niyalma be, mergen sembi.*
80. **nadan usiha** ... *amargi de bisire nadan amba usiha be, nadan usiha sembi.*
81. **nimaha** *muke de banjiha esihengge jergi jaka be, nimaha sembi.*
82. **niyalma** *abkai banjibuha tumen ergengge i dorgi umesi surengge be, niyalma sembi.*
83. **sahaliyan** *umesi yacin be, sahaliyan sembi.*
84. **se** *orhoda i cikten da i acan i sidende banjiha jalan be, se sembi.*
85. **šun** *inenggi tucifi gubci abka na de eldekengge be, šun sembi.*
86. **tanggū** *juwe susai be, tanggū sembi.*
87. **ulden** *alin jakarara onggolo tucire elden be, ulden sabumbi sembi.*
88. **usiha** *dobori abka de sarafi, emke emken i elden bisirengge be, usiha sembi.*
89. **wargi** *šun dosire ergi be, wargi sembi.*

Mai jos sunt date traducerile lor în limba română, în ordine aleatorie:

- A. **cer** *Cel care este cel mai înalt și atotcuprinzător se numește „cer”.*
- B. **lumina zorilor** ... *[Atunci când] lumina apare înaintea să se poată distinge munții, se zice că „se vede lumina zorilor”.*
- C. **soare** *Ceea ce iese în timpul zilei și luminează întregul cer și pământ se numește „soare”.*
- D. **lumină** *[Ceea ce] e de la soare, de la lună, de la stele și din foc, este strălucitoare și înțepă la ochi se numește „lumină”.*

E. **Carul Mare**..... Cele șapte stele mari din nord se numesc „Carul Mare”.

F. **ploaie necesară**.... Ploaia care cade la momentul potrivit se numește „ploaie necesară”.

G. **vânt**..... Ceea ce suflă pentru împrăștierea spiritului cerului și al pământului se numește „vânt”.

H. **toamnă**..... (i) _____

I. **munte**..... Chestiile înalte și mari se numesc „munți”.

J. **vest**..... (ii) _____

K. **nord**..... Direcția unde e Steaua Polară se numește „nord”.

L. **o sută**..... (iii) _____

M. **a avansa**..... A merge în față nimicind inamicii se numește „a avansa”.

N. **stea**..... Cele care sunt împrăștiate pe cerul nopții, fiecare emanând lumină, se numesc „stele”.

O. **om**..... (iv) _____

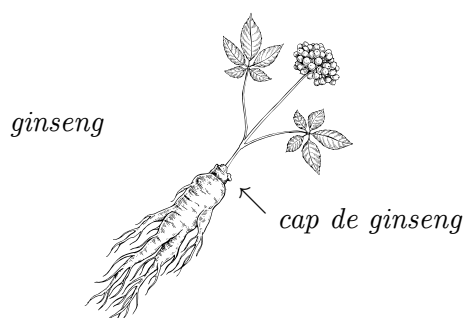
P. **sufare**..... Spiritul de bază al corpului se numește „sufare”.

Q. **înțelept**..... O persoană inteligentă și isteată se numește „înțelept”.

R. **preț**..... (v) _____

S. **negru**..... (vi) _____

T. **cap de ginseng**.... Un nod creat unde se unesc tulpina și rădăcina de ginseng se numește „cap de ginseng”.

U. **floare**..... Chestii care se dezvoltă și înfloresc din mugurii oricărei ierbi sau copac se numesc „floare”.

V. **pasăre**..... Ceea ce are două picioare, pene și o coadă se numește „pasăre”.

W. **păsărică**..... Orice pasăre mică se numește „păsărică”.

X. **pește**..... Diverse tipuri de chestii care trăiesc în apă și au solzi se numesc „pești”.

(d) Determinați corespondențele corecte.

(e) Completați spațiile goale (i–vi).

Partea a IV-a (25 de puncte)

Sunt date transcrieri ale câtorva expresii în limba manciuriana modernă, înregistrate în secolul al XXI-lea, și traduceri lor în limba română în ordine aleatorie:

100. bi bəl wənčal ba də bələ udaxə
101. bo molin jolum jixəniŋŋə
102. əniŋ ja əxi odun
103. əniŋ sajn lod njam jixə
104. gimu xəčən də tuli əlin də nimiŋ gjak amba
105. jo əlin ilan əlin əl sigdən də bi bitk taxə
106. məsə čumaxə əmbadə bitk xolal ba də jom
107. owu dili xəlbini innamə səjəniŋ aisə gwajdam
108. si siskə buda jəm wəjəmə utka bo wul walin jixə
109. so učuluxə bo učulə ako
110. tələ sim maŋŋə əmbadə fakjixə
111. təsə ələ bitki bə məndə buxo

- A. *Ninge foarte tare la Beijing iarna.*
- B. *Eu am citit o carte între orele 2 și 3.*
- C. *Eu am cumpărat orez la piața de orez.*
- D. *Eu am venit călare [lit. călărind cai].*
- E. *Noi vom merge împreună la școală mâine.*
- F. *Tu te-ai întors ieri acasă fix după ce ai mâncat o masă.*
- G. *Voi ați cântat, dar noi nu am cântat.*
- H. *Foarte mulți oameni au venit azi.*
- I. *El a mers împreună cu tine.*
- J. *Ei ne-au dat cartea aceasta.*
- K. *În ce direcție e vântul azi?*
- L. *Cât ia de aici până la Harbin cu mașina?*

(g) Determinați corespondențele corecte.

(h) Traduceți în limba română:

112. mində jašixan bo!	116. əniŋ təsə alin də čičikə sawəxə
113. tələ amba njam wakə	117. ənjə nimaxə jəm amə xoni jalı jəm
114. siskə maŋjixə axə axəxə	118. bo čumaxə čičikal xotun də jom, so jawə də jom?
115. bi iči dolxi otuku udaxə	119. bi jwan ani oŋŋulo gimu kəčən də banjixə bixə

Harta dinastiei Qing (circa 1760)

△ Limba manciuriană aparține familiei tunguze. Era vorbită de triburile manciuriene din regiunea istorică a Manciuriei din nord-estul Asiei. Era una dintre limbile oficiale ale imperiului Qing, fondat de manciurieni. Cu trecerea timpului, limba manciuriană a fost treptat înlocuită de chineză, lăsând doar câteva zeci de vorbitori nativi în zilele noastre.

Limba chineză aparține familiei sino-tibetane. Limba mandarină este o varietate de chineză, care era limba vorbită comună a funcționarilor publici în timpul dinastiilor Ming și Qing.

(manciuriană) $c \approx c$ în cuvântul *ceai*; $j \approx g$ în cuvântul *geam*; $\check{s} = s$; $h = ch$ din *Bach*; $ng = n$ în cuvântul *cangur*; $y = i$ în *iarnă*; \bar{u} este o vocală.

\check{c} , \check{j} , \check{s} , x , η , j (manciuriana modernă) $\approx c, j, \check{s}, h, ng, y$ (manciuriană). $\text{ə} = \check{a}$. O literă dublă indică un sunet lung.

Următoarele unități de măsură chinezești erau utilizate pe vremea dinastiei Qing:

Lungime	1 li = 1800 chi (≈ 576 m)	1 chi = 10 cun ($\approx 0,32$ m)
Masă	1 jin = 16 liang ($\approx 596,8$ g)	1 liang = 10 qian = 100 fen ($\approx 37,3$ g)
Volum	1 shi = 10 dou ($\approx 103,5$ l)	1 dou = 10 sheng ($\approx 10,35$ l)

—Minkyu Kim

Redactori: Samuel Ahmed (redactor-șef), Ivan Derjanski (redactor tehnic), Hugh Dobbs, Shinjini Ghosh, Stanislav Gurevici, Gabrijela Hladnik, Minkyu Kim, Yuyang Liu, Bruno L’Astorina, Eimear McKnight, Dan-Mircea Mirea, Aleksejs Peguševs, Jan Petr, Przemysław Podleśny, Milena Veneva, Elysia Warner.

Textul în română: Dan-Mircea Mirea, Bruno L’Astorina.

Succes!